Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U001826

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 19-05-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мозговий Олексій Сергійович
2. Oleksii Mozghovyi

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2883-9460

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Історія та археологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Історія та археологія

Дата захисту: 16-07-2026

Спеціальність за освітою: Середня освіта (Історія)

Місце роботи здобувача: Організація відсутня

Код за ЄДРПОУ: 00000000

Місцезнаходження: ------, Київ, 00000, Україна

Форма власності: Змішана

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 13993

Повне найменування юридичної особи: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Код за ЄДРПОУ: 02125527

Місцезнаходження: вул. Києво-Московська, Глухів, Шосткинський р-н., 41400, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Код за ЄДРПОУ: 02125527

Місцезнаходження: вул. Києво-Московська, Глухів, Шосткинський р-н., 41400, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 19, 19.45.09, 03, 03.29

Тема дисертації:

1. Періодична преса Північного Лівобережжя 1920-х років як інструмент комуністичної пропаганди

2. The Periodical Press of the Northern Left Bank in the 1920s as an Instrument of Communist Propaganda

Реферат/анотація:

1. У дисертаційній роботі здійснено комплексне дослідження періодичної преси Північного Лівобережжя України 1920-х років як інструменту комуністичної пропаганди в умовах становлення радянської влади. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю всебічного вивчення механізмів функціонування радянської пропаганди як складової політики тоталітарного режиму. Радянська ідеологія справила тривалий вплив на суспільно-політичний розвиток України, а її інструменти, зокрема періодика, відігравали ключову роль у формуванні «нової людини» та інтеграції населення до радянської системи. Актуальність теми посилюється також недостатньою розробленістю проблеми в українській історіографії. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертації вперше здійснено комплексне дослідження періодичної преси Північного Лівобережжя 1920-х років як інструменту комуністичної пропаганди на основі суцільного опрацювання корпусу регіональної періодики. У дисертації вперше: - обґрунтовано цілісну

модель функціонування періодичної преси Північного Лівобережжя як засобу комуністичної пропаганди; - розкрито особливості реалізації марксистсько-ленінської концепції пропаганди в діяльності періодичної преси Північного Лівобережжя; - реконструйовано систему регіональної радянської преси на основі суцільного аналізу 355 назв періодичних видань Північного Лівобережжя 1920-х років; - виявлено, типологізовано механізми конструювання образу «ідеологічного ворога» в регіональній пресі та визначено їх функціональне призначення в системі пропагандистського впливу; - встановлено особливості поширення центральної ідеологічної політики на регіональний рівень через пресу; - визначено конкретні форми і засоби залучення населення до партійно-політичного життя через періодичну пресу . Удосконалено: - методику дослідження періодичної преси як історичного джерела шляхом поєднання контент-аналізу, статистичного підходу та проблемно-хронологічного методу, що дозволило перейти від описового до аналітичного рівня узагальнень; - підходи до аналізу періодичної преси як багаторівневого інструменту пропаганди, уточнивши співвідношення інституційного контролю, змістового наповнення та комунікативних стратегій; - інтерпретацію взаємозв'язку між центральною ідеологічною політикою та її регіональною реалізацією, показавши не лише трансляційний, а й адаптаційний характер функціонування преси. Набули подальшого розвитку: - дослідження історії періодичної преси Північного Лівобережжя 1920-х років; - вивчення пропагандистського дискурсу як інструменту впливу на суспільну свідомість; - наукові уявлення про еволюцію комуністичної пропаганди на сторінках радянської преси. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що його основні положення, висновки та результати сприяють подальшому дослідженню особливостей функціювання системи комуністичної пропаганди на території Радянської України та СРСР загалом. Зокрема, розкриті особливості висвітлення міжнародної політики та зовнішньої політики СРСР у періодиці Північного Лівобережжя 1920-х років. Охарактеризовано соціальні питання як об'єкт пропагандистського дискурсу в регіональній пресі Північного Лівобережжя 1920-х років, описано специфіку залучення місцевого населення до партійно-політичного життя на сторінках місцевої періодики Північного Лівобережжя 1920-х років, здійснено аналіз репрезентації бойових дій на сторінках регіональних газет та «образу ворога» як засобу партійної боротьби проти ідеологічних ворогів у газетній пропаганді Північного Лівобережжя 1920-х років. Отримані в дослідженні наукові результати можуть бути використані в подальших наукових працях, монографіях і дисертаціях. Вони можуть бути використані під час підготовки праць з історії преси, розроблення університетських і шкільних курсів з історії України, лекційних курсів з історії преси для поглиблення знань із новітньої історії. Особистий внесок здобувача полягає в тому, що дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, у якій усі наукові результати, теоретичні положення та узагальнення належать авторові. Основні положення дисертації апробовано в наукових публікаціях автора. У працях, підготовлених у співавторстві, здобувачеві належить провідна роль у розробленні дослідницької проблематики, зборі й аналізі історичних джерел, обґрунтуванні теоретичних положень і формулюванні висновків.

2. This dissertation presents a comprehensive study of the periodical press of the Northern Left Bank of Ukraine in the 1920s as an instrument of communist propaganda during the establishment of Soviet power. The relevance of this research stems from the need for a comprehensive examination of the mechanisms of Soviet propaganda as a component of the totalitarian regime's policy. Soviet ideology had a lasting impact on the socio-political development of Ukraine, and its instruments, particularly periodicals, played a key role in shaping the "new man" and integrating the population into the Soviet system. The relevance of the topic is further heightened by the insufficient exploration of this issue in Ukrainian historiography. The scientific novelty of the findings lies in the fact that this dissertation is the first to conduct a comprehensive study of the periodical press of the Northern Left Bank in the 1920s as an instrument of communist propaganda, based on a thorough analysis of the corpus of regional periodicals. For the first time in this dissertation: - a comprehensive model of the functioning of the periodical press of the Northern Left Bank as a means of communist propaganda has been substantiated; - the peculiarities of the implementation of the Marxist-Leninist concept of propaganda in the activities of the periodical press of the Northern Left Bank have been revealed; - the system of the regional Soviet press is reconstructed based on a comprehensive analysis of 355 titles of periodicals from the Northern Left Bank of the

1920s; - the mechanisms for constructing the image of the “ideological enemy” in the regional press have been identified and typologized, and their functional purpose within the system of propaganda influence has been determined; - the specific ways in which central ideological policy was disseminated to the regional level through the press have been established; - specific forms and means of engaging the population in party-political life through the periodical press have been identified. The following have been refined: - the methodology for studying periodicals as historical sources by combining content analysis, a statistical approach, and a problem-chronological method, which has enabled a shift from descriptive to analytical generalizations; - approaches to analyzing periodicals as a multi-level propaganda tool, clarifying the relationship between institutional control, content, and communication strategies; - the interpretation of the interconnection between central ideological policy and its regional implementation, demonstrating not only the transmissive but also the adaptive nature of the press’s functioning. The following areas have been further developed: - research into the history of the periodical press of the Northern Left Bank in the 1920s; - the study of propaganda discourse as a tool for influencing public consciousness; - scholarly insights into the evolution of communist propaganda in the pages of the Soviet press. The practical significance of these findings lies in the fact that their main propositions, conclusions, and results contribute to further research into the functioning of the communist propaganda system in Soviet Ukraine and the USSR as a whole. The scientific findings obtained in this study can be used in future research papers, monographs, and dissertations. They can be utilized in the preparation of works on the history of the press, the development of university and school courses on the history of Ukraine, and lecture courses on the history of the press to deepen knowledge of modern history. The candidate’s personal contribution lies in the fact that the dissertation is an independently conducted research work in which all scientific findings, theoretical propositions, and generalizations are the author’s own. The main provisions of the dissertation have been tested in the author’s scientific publications. In works prepared in co-authorship, the candidate plays a leading role in developing the research problem, collecting and analyzing historical sources, substantiating theoretical propositions, and formulating conclusions.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Гриценко А. П., Мозговий О. С. Інтеграція комуністичної пропаганди в систему освіти СРСР в 1920-х роках : історико-політологічний аспект. Сумський історико-архівний журнал. 2023. № XLI. С. 5–13. DOI: https://doi.org/10.21272/shaj.2023.i41.p.5
- Мозговий О. С. Ідеологічна основа використання преси як складової комуністичної пропаганди в СРСР. Консенсус. Електронний історичний журнал. 2024. № 1. С. 105–114. DOI: https://doi.org/10.31110/consensus/2024-01/105-114
- Мозговий О. С. Антипольська пропаганда в періодичній пресі Північного Лівобережжя 1920 року. Вісник науки та освіти. 2025. № 12 (42). С. 3012–3025. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-12(42)-3012-3025
- Мозговий О. С. Антирелігійна пропаганда в радянській пресі Північного Лівобережжя 1920-25 років. Консенсус. Електронний історичний журнал. 2026. №1. С. 66–74. DOI: https://doi.org/10.31110/consensus/2026-01/066-074

- Мозговий О. С. Газета «Більшовик Полтавщини» як інструмент комуністичної пропаганди. Глухівські читання – 2022. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук : збірник матеріалів XII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / За заг. ред. А. С. Полякової. Глухів, 2022. С. 102–104.
- Мозговий О. С., Гриценко А. П. Особливості дослідження комуністичної пропаганди в умовах декомунізації. Актуальні питання дослідження вітчизняної історії й викладання предметів громадянської та історичної освітньої галузі в умовах НУШ : збірник наукових праць / [редкол.: Гриценко А. П., голова, Чумаченко О. А., співголова та ін.]. Глухів : Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка, 2022. Вип. 1. С. 69–71.
- Мозговий О. С., Гриценко А. П. Пропаганда як складова розвитку суспільства. «Глухівські історико-філософські читання пам'яті Валерія Бєлашова, Мечислава Заремського, Віктора Заїки та Юрія Коваленка» : збірник наукових праць / [редкол.: Гриценко А. П., голова, Чумаченко О. А., співголова та ін.]. Глухів : Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка, 2023. Вип. 1. С. 150–153.
- Мозговий О. Роль історичної науки в партійній пропаганді СРСР. Актуальні питання дослідження історичної науки й викладання предметів громадянської та історичної освітньої галузі в умовах реформування : збірник наукових праць / [редкол.: А. П. Гриценко, голова; Н. М. Ткаченко, А. А. Голуб, М. В. Мінченко, С. О. Мисник, Н. М. Петренко]. Глухів : Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка, 2023. Вип. 2. С. 191–194.
- Мозговий О. С. Політика радянської влади щодо питання цензури на початку 1920-х років. Глухівські читання – 2023. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук : збірник матеріалів XIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / За заг. ред. А.С. Полякова. Глухів, 2023. С. 42–44.
- Мозговий О. С. Розвиток періодичної преси на території Наддніпрянської України в епоху Російської імперії. Глухівські історико-філософські читання: збірник наукових праць / [редкол.: Гриценко А. П., голова та ін.]. Глухів : Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка, 2024. Вип. 2. С. 219–221.
- Мозговий О.С. Соціально-економічна лібералізація на території радянської України 1920-х років. Наука та освіта в умовах війни: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка : матеріали щорічної звітної науково-практичної конференції викладачів, докторантів, аспірантів та молодих учених, здобувачів вищої та фахової передвищої освіти (розділ вища школа) (м. Глухів, 23–24 травня 2024 року). Глухів, 2024. Ч. 2. С. 117–120.
- Мозговий О.С. Укорінення радянської влади на території Наддніпрянської України. Освіта і наука XXI століття : збірник матеріалів щорічної звітної науково-практичної конференції здобувачів фахової передвищої, вищої освіти, аспірантів і молодих учених / За заг. ред. Луценка Г. В. Глухів, 2025. Ч. 2. С.107–109.

Наукова (науково-технічна) продукція: матеріали; аналітичні матеріали

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами: 0117U004389

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гриценко Андрій Петрович

2. Andrii Hrytsenko

Кваліфікація: д.пед.н., доцент, 13.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9107-1394

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Код за ЄДРПОУ: 02125527

Місцезнаходження: вул. Києво-Московська, Глухів, Шосткинський р-н., 41400, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Михайлик Артур Олександрович
2. Arthur Mykhailik

Кваліфікація: к. і. н., доц., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3189-6535

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам’янець-Подільський державний інститут»

Код за ЄДРПОУ: 44370030

Місцезнаходження: вул. Годованця, Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський р-н., 32300, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Молоткіна Валентина Костянтинівна
2. Valentyna K. Molotkina

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6092-5927

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Код за ЄДРПОУ: 04543387

Місцезнаходження: вул. Сухомлинського, Переяслав, Переяслав-Хмельницький р-н., 08401, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Крижанівський Віталій Михайлович
2. Vitalii M. Kryzhanivskyi

Кваліфікація: к. і. н., доц., 07.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0958-253X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Код за ЄДРПОУ: 02125527

Місцезнаходження: вул. Києво-Московська, Глухів, Шосткинський р-н., 41400, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чумаченко Олена Анатоліївна
2. Olena A. Chumachenko

Кваліфікація: к. і. н., доцент, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6889-5221

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Код за ЄДРПОУ: 02125527

Місцезнаходження: вул. Києво-Московська, Глухів, Шосткинський р-н., 41400, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Прокопчук Віктор Степанович
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Прокопчук Віктор Степанович
Відповідальний за підготовку облікових документів	Данильченко Ірина Григорівна
Реєстратор	Юрченко Тетяна Анатоліївна
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна